

De AIVD-connecties in de Arabische wereld Argos 4 juni 2011

Volledige tekst van de uitzending, die te beluisteren.

<http://weblogs.vpro.nl/argos/2011/06/01/4-juni-2011-de-aivd-connecties-in-de-arabische-wereld/>

Aankondiging op Webiste:

De opstand in de Arabische wereld maakt eens te meer duidelijk hoe gehaat de regimes en het ondersteunende veiligheidsapparaat zijn. In Egypte werden zelfs de burelen van de veiligheidsdienst bestormd door betogers. Gerard Bouman, hoofd van onze eigen inlichtingendienst AIVD, was daar vorig jaar nog op de thee bij Omar Suleiman, het toenmalige hoofd van die dienst. Niet voor niets, want sinds eind jaren negentig werkt de AIVD in het kader van de terrorismebestrijding nauw samen met inlichtingendiensten in de Arabische wereld. Ook diensten die het niet zo nauw nemen met de mensenrechten. Marokko is de laatste jaren speerpunt in die samenwerking, terwijl de manier waarop dat land omgaat met gevangenen door internationale mensenrechtenorganisaties betiteld wordt als martelingen. Een Nederlands-Marokkaanse man, wiens terrorismezaak in Nederland bij gebrek aan bewijs werd geseponneerd, zit nu voor dezelfde feiten in Marokko in de gevangenis. Argos over terrorismebestrijding over de grens.

Aankondiging Max van Wezel:

Vandaag in Argos een onderzoek naar de buitenlandse connecties van onze nationale inlichtingen- en veiligheidsdienst, de AIVD. De opstand in de Arabische wereld heeft duidelijk gemaakt hoe gehaat de regimes en het ondersteunende veiligheidsapparaat daar zijn. Toch werkt de AIVD in toenemende mate samen met zusterdiensten in landen als Egypte en Marokko. Luister naar de bevindingen van Wil van der Schans en Huub Jaspers. Waaraan moet voorrang worden gegeven: terrorismebestrijding of mensenrechten?

BEGINTUNE ARGOS

(Saddik Sbaa) In Nederland ben ik vrij gesproken en in Marokko wordt ik voor dezelfde feiten gedetineerd en berecht.

(Saddik Sbaa) Ik werd naar Vught gebracht, om precies te zijn de Terroristen-Afdeling. Ik was in vreemdelingenbewaring Tijdens mijn verblijf kwam er een persoon bij mij op

bezoek. Hij probeerde mij te overtuigen dat ik niks te vrezen had in Marokko.

(Saddik Sbaa) Na aankomst in Marokko werd ik naar een ondervragingscentrum gebracht. Ik mocht niet slapen. Elke keer als ik in slaap viel begonnen zij te schreeuwen, dingen naar mij te gooien. Zij sloegen mij op mijn gezicht, gooiden water op mijn gelaat en als ik weg dutte kreeg ik klappen in mijn nek. Ik moest wat zaken ondertekenen. Ik mocht niet eens lezen wat ik tekende.

Argos

Dagboekfragmenten uit een verklaring van Saddik Sbaa, een 24-jarige Marokkaanse man uit Den Haag. Sinds zijn vijfde woont hij in Nederland en sinds november vorig jaar zit hij gevangen in Marokko. Sbaa wordt door de AIVD, de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, er van verdacht betrokken te zijn bij een terroristisch netwerk. Een onderzoek van het Openbaar Ministerie leverde onvoldoende bewijs op voor een strafrechtelijke vervolging, maar Sbaa werd wel tot ongewenst vreemdeling verklaard en opgesloten in de speciale terrorismegevangenis in Vught. Onder druk van het zware regime daar legde Sbaa zich neer bij zijn uitzetting naar Marokko. Zijn advocaat Flip Schüller noemt de gang van zaken uitzonderlijk.

Advocaat Flip Schüller:

Het lijkt er een beetje op dat het vreemdelingenrecht in dit geval ingezet wordt als een soort tweederangs terrorismebestrijding voor het geval waarbij je mensen strafrechtelijk niet veroordeeld kunt krijgen.

Argos

Sbaa zegt bij zijn verhoren in een Marokkaanse martelgevangenis te zijn geconfronteerd met informatie die van de AIVD afkomstig is. De AIVD wil daar geen commentaar op geven. Feit is wel dat de AIVD de laatste jaren steeds nauwer is gaan samenwerken met de Marokkaanse zusterorganisatie. En datzelfde is het geval met de veiligheidsdiensten in andere Arabische landen. Diensten die nauw betrokken zijn bij het neerslaan van de protesten in de Arabische wereld.

Geluid van protesten Egypte

Argos

In Egypte werden op 5 maart zelfs de kantoren van de veiligheidsdienst door een woedende menigte bestormd en in brand gestoken. Hoe ver mag de AIVD gaan bij de samenwerking met Arabische veiligheidsdiensten die het niet zo nauw nemen met de mensenrechten? Over die vraag interviewden wij Bert van Delden, voorzitter van de CTIVD, de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Mag de AIVD persoonsgegevens verstrekken aan diensten die gevangenen martelen? En mag de dienst gebruik maken van informatie die afkomstig is van martelverhoren?

Bert van van Delden, voorzitter CTIV

Nee. Dat zullen ze niet doen ook. Alleen, je moet je ogen ook niet sluiten voor de werkelijkheid. Een dienst kan nooit garanderen dat niet uiteindelijk daar toch iets ongeoorloofds aan ten grondslag heeft gelegen.

Argos

Hoewel de media vooral berichten over de opstanden in Tunesië, Egypte, Libië en Jemen, wordt er sinds februari ook in Marokko massaal gedemonstreerd. Op 15 mei bijvoorbeeld in Temara. Daar is een geheim detentiecentrum gevestigd waar terreurverdachten worden verhoord; het centrum waar ook Saddik Sbaa volgens zijn eigen verklaring na zijn uitzetting uit Nederland zeven dagen lang werd verhoord. De Amsterdamse Kinderarts Nordin Dahhan was bij de demonstratie aanwezig.

Nordin Dahhan

Dit zijn beelden van hoe de politie met grof geweld een aantal jongeren in elkaar slaat in Rabbat, bij de demonstratie tegen de geheime gevangenis in Témara. Autogeruis.

Argos

Argos over de connecties van de AIVD in de Arabische wereld en over Terrorsimebestrijding versus Mensenrechten.

Fragment Gerard Bouman, hoofd AIVD, in vraaggesprek met NOS op 15 april 2011

NOS: Was de AIVD overvallen door de ontwikkelingen in het Midden-Oosten?

Bouman: Het antwoord is ja, gewoon overvallen, dat hebben we niet zien aankomen. Iets meer dan een jaar geleden was ik in Egypte en heb daar gesprekken gehad met de diensten die daar in Egypte zaten gesprekken gehad met Suleiman, (ehm) en dat was een man met een geweldige impact een geweldige invloed en daar zat een geweldige laat ik maar zeggen klem op dat land. Als iemand in die tijd tegen mij gezegd had het gaat hier mis...niemand had dat bedacht.

Argos

Een man met geweldige impact, Omar Suleiman, die sinds 1991 hoofd was van de Egyptische veiligheidsdienst. Een dienst die tot voor kort mede verantwoordelijk was voor de systematische schending van de mensenrechten in Egypte. Amnesty International schrijft in het jaarboek 2010 dat “marteling en andere vormen van mishandeling nog steeds gebruikelijk en wijdverbreid waren, en de meeste gevallen bleven onbestraft”. Populair in Egypte waren Suleiman en zijn dienst dan ook zeker niet, zo bleek tijdens de opstand begin dit jaar.

ANP-video 5 maart 2011

In de Egyptische miljoenenstad Alexandrië hebben honderden betogers de kantoren van de Egyptische inlichtingendienst bestormd. In het gebouw is met benzine bommen

gegooid en zijn schoten gehoord. Zeker twee mensen raakten zwaar gewond. De betogers eisten de arrestatie van leden van de inlichtingendienst.

Argos

Maar dat is niet alles. In het gebouw vinden de betogers duizenden documenten die door de papier- shredder zijn gegaan. De medewerkers van de Egyptische veiligheidsdienst hebben geprobeerd zoveel mogelijk van de door hen verzamelde informatie te vernietigen. In de chaos vinden de demonstranten echter toch nog veel terug. Sommige mensen vinden hun eigen dossiers en constateren dat ze zeer nauwkeurig in de gaten werden gehouden.

Al in 1996 maakt de AIVD in zijn jaarverslag melding van informatie-uitwisseling met de Egyptische inlichtingendienst. Die samenwerking wordt op dat moment uitgebreid.

Jaarverslag AIVD 1996

‘Mede dankzij de liaison in de Turkse hoofdstad Ankara, die een regionale taak heeft in het Midden-Oosten, kon de uitwisseling van informatie met de diensten in Jordanië en Egypte worden gestimuleerd.’

Argos

De samenwerking van de AIVD met de Egyptische veiligheidsdienst is de laatste jaren verder uitgebreid, zeker na de terreuraanslagen van 11 september 2001. In november 2005 reconstrueerde Argos de zaak van Ahmed Said, een Egyptenaar die in een Amsterdamse belwinkel werkte. Hij kwam in het vizier van de CIA in het kader van een internationaal terrorisme-onderzoek en hij werd door Nederland uitgezet naar Egypte.

Fragment Argos-uitzending over Ahmed Said (25 november 2005)

(Advocaat Marielle van Essen) Op het moment dat hij in Egypte aankomt is die overgedragen

aan de autoriteiten, om het maar even in het algemeen te zeggen. Cliënt is naar een kamertje genomen, is direct geblinddoekt en overgebracht naar een gevangenis. Cliënt is daar heen gebracht, voor zover hij dus zelf begrijpt, want het is niet een bestaande gevangenis. Familie mocht hem ook niet bezoeken. D'r werd ook niet gezegd dat hij daar zit. En cliënt heeft daar ongeveer twee weken lang geblinddoekt op zijn buik op de grond gelegen.

Argos

Advocate Marielle van Essen vertelt hoe haar cliënt na uitzetting uit Nederland is behandeld in Egypte. In eerste instantie hadden de Verenigde Staten om uitlevering van Ahmed Said naar Amerika gevraagd, maar dat verzoek werd door de Amsterdamse rechtbank afgewezen. Vervolgens zette Nederland Said uit naar Egypte, waar hij in een

geheime martelgevangenis terecht kwam.

Fragment Argos-uitzending over Ahmed Said (25 november 2005)

Hij is enkele dagen uren achtereen verhoord. Daarbij bleek dat Egyptische ambtenaren daar althans echt zeer gedetailleerde informatie hadden over het dossier hier in Nederland, wat zacht gezegd opmerkelijk is, want hoe komt Egypte nou aan al deze toch wel gevoelige informatie?

Cliënt heeft overal antwoord op gegeven en gewoon uitgelegd: ik heb hier echt niks mee te maken. Ik ben als illegaal in een belhuis gaan werken en ik weet nergens iets van. Dit is ongeveer twee weken zo doorgedaan en uiteindelijk is die geblinddoekt en wel teruggebracht naar het dorp van herkomst, daar aan de gemeente overgedragen en daar is de blinddoek afgegaan en mocht die naar huis.

Argos

Said werd in Egypte dus geconfronteerd met informatie uit Nederland. Maar hoe kan dat eigenlijk?

De CTIVD, de Commissie van Toezicht, publiceerde eind 2009 een onderzoeksrapport over de samenwerking van de AIVD met buitenlandse zusterdiensten.

CTIVD-voorzitter Bert van Delden:

Bert van Delden, voorzitter CTIVD

De aanleiding daarvoor is geweest dat je natuurlijk in toenemende mate een samenwerking krijgt tussen de inlichtingendiensten onderling en dat het daarom van belang is om na te gaan op welke manier ze daar vorm aan geven. En dan moet je eigenlijk gaan kijken naar wat de Kamer gezegd heeft in de wetsgeschiedenis. De Kamer heeft altijd gezegd en de ministers hebben dat ook beaamd of hebben dat ook zelf aangegeven: natuurlijk mag en moet er soms samengewerkt worden met andere diensten, maar dan willen wij - en dan komt er zo'n heel lijstje voorwaarden – dat dat een dienst is die democratische gelegitimeerd moet zijn, goed is ingebed, die mensenrechten hoog in het vaandel heeft geschreven en allemaal van dat soort aangelegenheden. Als je dat heel precies bekijkt, dan is samenwerking wel eens moeilijk.

Argos

Mag de AIVD nu wel of geen informatie doorgeven aan diensten die de mensenrechten schenden?

Bert van Delden, voorzitter CTIVD

Nee. Met weer een kleine nuance, want je zou natuurlijk onder omstandigheden, maar dan moet je hele goeie voorwaarden stellen, als het een dienst is waarvan je bij wijze van spreken denkt nou die vertrouwen we niet in alle opzichten op dit gebied, maar we hebben toch wel met bepaalde personen, die vertrouwen we wel. Dan zou ik me kunnen voorstellen dat je dan zegt: hier kan je wel informatie aan verstrekken, maar die bindt je

dan aan strikte voorwaarden. Die mag alleen maar op bepaalde manieren gebruikt worden en d'r moet niks naar buiten gaan.

Argos

In het rapport over de samenwerking met buitenlandse inlichtingendiensten constateert de CTIVD dat de AIVD in toenemende mate persoonsgegevens uitwisselt met buitenlandse diensten waarvan kan worden betwijfeld of zij voldoen aan de gestelde criteria van samenwerking. Ook stelt de CTIVD vast dat de AIVD in drie gevallen onrechtmatig heeft gehandeld bij de verstrekking van persoonsgegevens aan buitenlandse diensten. Nog problematischer ligt het in het omgekeerde geval, als de AIVD informatie krijgt van een dienst uit een land waarvan bekend is dat er gemarteld wordt.

Bert van Delden, voorzitter CTIVD

Kijk, het moeilijke voor diensten in het algemeen is natuurlijk, wat de Amerikanen altijd zo fraai noemen de 'Sealed Enveloppe', dat je een briefje krijgt in een enveloppe die dicht is en men zegt hier zit belangrijke informatie voor jullie in. Zeg je dan: daar kijken wij niet naar? Of zeg je: we kijken wel? En op het moment dat je kijkt is het, ja, zit je d'r op een of andere manier een beetje aan vast. Want dan zou men kunnen zeggen: ja daarna moeten we van jullie toch ook weer eens wat hebben. Die diensten werken altijd met een quid-pro-quo-balans, voor iets hoort wat, nou dan zou je dat ook weer moeten bekijken. Dus zo gaat men wel met elkaar om.

Argos: Mag de AIVD bijvoorbeeld informatie gebruiken van een buitenlandse dienst die verkregen is via marteling?

Bert van Delden : Nee. Dat zullen ze niet doen ook, neem ik aan, denk ik. En als wij dat zouden ontdekken - wij zien dat pas achteraf natuurlijk - als wij dat zouden ontdekken zouden we dat ook ten strengste afkeuren. Ik ga d'r trouwens zonder meer van uit dat zij dat ook niet zullen doen. Alleen: je moet ook je ogen ook wat dat betreft niet helemaal sluiten voor de werkelijkheid. Een dienst kan nooit garanderen dat niet uiteindelijk daar toch iets ongeoorloofds aan ten grondslag heeft gelegen, naar Nederlandse begrippen.

Argos

Echt concreet worden mag Bert van Delden niet, als voorzitter van de CTIVD. De werkwijze en de bronnen van de inlichtingendiensten moeten immers beschermd worden en geheim blijven. In de voortgangsrapportages van de Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding wordt vermeld dat Marokko speerpunt van de AIVD-connecties in de Arabische wereld is. Het land kwam in 2004 nadrukkelijk in beeld: internationaal na de grote terreuraanslagen in Madrid met een aantal Marokkaanse verdachten; nationaal na de moord op Theo van Gogh en de opkomst van de Hofstadgroep.

Geluid Protest-Marokko

Argos

Ook in Marokko ontspringt begin van dit jaar de Arabische lente. De protesten krijgen minder aandacht dan die in Egypte of Libië, maar zijn massaal. Bij de eerste grote demonstraties in verschillende steden op 20 februari gingen meer dan 150.000 mensen de straat op om te protesteren tegen het regime. ‘20 februari-beweging’ is dan ook een begrip in Marokko. Op 15 mei was er een demonstratie in de stad Témara. En bij die demonstratie was een Amsterdamse arts aanwezig, Nordin Dahhan kinderarts in het AMC en het Lucas Andreas Ziekenhuis. Aan de hand van foto’s en video-opnames vertelt Dahhan over het gewelddadige optreden van de veiligheidstroepen tegen de demonstranten. Een van de leiders van de beweging raakte zwaar gewond en Dahhan bemoeide zich met zijn behandeling.

Nordin Dahhan:

De leider van de beweging van 20 februari die werd aangevallen door vier agenten, vier officieren van de politie. Hij werd achtervolgd en is gevlucht naar een winkel. Ze zijn achter hem aangegaan en hebben tegen hem gezegd dat ze al een tijdje op zoek naar hem waren. En ze hebben hem helemaal in elkaar geslagen. Hij heeft een tijdje in coma gelegen. Daarna is die naar het ziekenhuis gebracht in Témara en vervolgens naar het ziekenhuis in Rabat. Daar heb ik hem bezocht, in het ziekenhuis in Rabat. Toen had ie flinke bloedingen van zijn neus, van zijn hoofd. Hij had een flinke wond op zijn hoofd. Hij dreigde echt dood te gaan. Ik heb toen zelf met de directeur van het ziekenhuis gebeld. Daarna zijn ook artsen bij hem geweest en is de behandeling van die jongen gestart.

Geluid: Toeter, opgewonden vrouwenstem, opgewonden vrouwenstem

Argos: Wat is dit?

Nordin Dahhan: Dit zijn beelden van hoe de politie met grof geweld een aantal jongeren in elkaar slaat in Rabbat, bij de demonstratie tegen de geheime gevangenis in Témara.

Argos

We kijken met Nordin Dahhan naar een videofilm die op 15 mei gemaakt is vanuit zijn auto. De vrouw die in het fragment te horen is, zit in zijn auto en reageert op wat zich voor haar ogen buiten afspeelt.

Nordin Dahhan: De politie valt een groep jongeren aan met stokken. Die hebben een groep gevangen genomen in woningen, in een garage en die werden daar langdurig mishandeld. Ze komen nu uit die garage, ze vluchten uit die garage. En ze worden achtervolgd met stokken.

Argos: We zien hier een aantal jongelui, zouden studenten kunnen zijn, en hele groep politieagenten in uniform, een busje. Mensen worden uit een hoekje getrokken en krijgen een flink pak slaag.

Nordin Dahhan: Ja.

Argos

De '20 februari-beweging' had op 15 mei Temara uitgekozen om te protesteren tegen het daar gevestigde detentiecentrum. Een detentiecentrum, dat volgens rapporteur Dick Marty van de Raad van Europa, deel uitmaakt van het zogeheten Rendition-programma van de Verenigde Staten. De Amerikaanse mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch constateert in haar rapporten dat in de Temara-gevangenis ernstige schendingen van de mensenrechten plaatsvinden. Gevangenen worden zonder vorm van proces weken tot maandenlang geïsoleerd gehouden, ze worden gedwongen verklaringen te tekenen en worden soms dagenlang uit hun slaap gehouden.

Ook Amnesty International besteedt in het meest recente jaarrapport aandacht aan de behandeling van gevangenen in Marokko:

Jaarrapport Amnesty

Tientallen mensen zaten vast op verdenking van veiligheidsgerelateerde misdrijven; sommigen zaten incommunicado gevangen en zijn naar verluidt gemarteld of mishandeld.

Argos

De Marokkaanse overheid ontkend nog steeds het bestaan van de martelgevangenis in Temara. Ook na de demonstratie van 15 mei, zo vertekd de arts Nordin Dahhan.

Nordin Dahhan: De woordvoerder van de regering, meneer Nassiri, die heeft gezegd: vandaag zijn een aantal mensen gaan demonstreren, terwijl dat verboden was. En ze demonstreerden tegen een centrum dat niet bestaat. Er is geen geheim detentiecentrum... Tegelijkertijd zei die: de politie is vandaag netjes aan het werk gegaan..Er is geen geweld gebruikt.

Argos: D'r is, geloof ik, ook een filmpje van op Youtube?

Nordin Dahhan: Ja.

Geluid Nassiri.

Argos: Wat zegt die hier?

Nordin Dahhan: Die mensen die demonstreren tegen iets wat niet bestaat. En wij als verantwoordelijke regering hebben gewoon de orde bewaakt. En er is ook geen geweld gebruikt.

Saddik Sbaa

Na aankomst in Marokko werd ik naar een ondervragingscentrum gebracht. Ik mocht niet slapen. Elke keer als ik in slaap viel begonnen zij te schreeuwen, dingen naar mij te gooien. Zij sloegen mij op mijn gezicht, gooiden water op mijn gelaat en als ik weg dutte kreeg ik klappen in mijn nek. Ik moest wat zaken ondertekenen. Ik mocht niet eens lezen wat ik tekende.

Argos

Saddik Sbaa, een op dat moment 23-jarige inwoner van Den Haag, wordt op 4 november 2010 gedetineerd in de Temara-gevangenis. Dat althans concludeert hij zelf, hem wordt niet verteld in welk detentiecentrum hij precies gevangen wordt gehouden. Hij wordt

zeven dagen lang aan zware verhoren onderworpen. Maar hoe komt hij daar terecht? Het begint allemaal in juli 2009, met een reis samen met een stel vrienden naar Kenia.

Fragment NOS-journaal 29 juli 2005:

Vier uur het NOS journaal, Renate Evers.

In het oosten van Kenia vier Nederlanders gearresteerd. Ze worden er van verdacht dat ze Islamitische opstandelingen in Somalië hebben geholpen. Drie zijn van Marokkaanse afkomst de vierde is een Somalische Nederlander. De vier werden aangehouden toen ze op weg waren naar de Keniaanse kustplaats Kiunga. Ze zeggen dat ze als toerist door het land trokken maar de politie gelooft daar niet van. De verdachten worden voor verhoor en onderzoek naar de Keniaanse hoofdstad Nairobi overgebracht.

Argos

Het NOS Journaal van 29 juli 2009.

Vanuit Kenia worden de vier jonge mannen - zonder begeleiding - op het vliegtuig naar Brussel gezet. Dit vertelt een van de vier ons tijdens een demonstratie op 21 mei in Den Haag:

Geluid demonstratie Den Haag

Argos

“We hadden bij een tussenstop zo uit kunnen stappen”, vertelt de man, om duidelijk te maken dat ze kennelijk niet zo gevaarlijk geacht werden dat politiebegeleiding noodzakelijk was. De man wil wel zijn verhaal aan ons vertellen, maar niet met zijn stem of naam op de radio. “We waren daar gewoon op vakantie. We wilden iets avontuurlijks, niet voor de zoveelste keer naar Marokko. Maar kennelijk is het verdacht als Marokkanen buiten Marokko op vakantie gaan.”

Flip Schüller, advocaat

Mijn naam is Flip Schüller. Ik ben advocaat bij Boehler Advocaten in Amsterdam.

Argos

Flip Schüller is de advocaat van de Saddek Sbaa, de man die op dit moment in Marokko in de gevangenis zit. Schüller legt uit wat de mannen ten laste werd gelegd.

Flip Schüller, advocaat

Hij is op 24 juli 2009, dus ruim twee jaar geleden in Kenia aangehouden, en vervolgens is hij op 30 juli naar België uitgezet daar zat zes dagen tussen dat geeft ook al aan hoeveel diepgang er kennelijk is geweest in Kenia in het onderzoek en vervolgens is hij op 5 augustus 2009 naar Nederland overgebracht en daar luidde de verdenking lid te zijn van een terroristische organisatie maar daar bleek al heel snel niks meer van overeind te blijven.

Argos

De Keniaanse autoriteiten verdenken de vier jonge mannen er van dat ze op weg zijn naar een trainingskamp voor terroristen in Somalië. De kustplaats in Kenia waar ze zijn ligt tegen de grens van Somalië aan. Advocaat Schüller zegt dat er geen enkel bewijs is voor de veronderstelling van de Keniaanse autoriteiten.

Flip Schüller, advocaat

Het enige wat we wel hebben zijn vakantiekiekjes van mijn cliënt langs het zwembad met een colaatje, ja de dingen die je zo vastlegt op camera. En een tweede belangrijke indicatie waarom het wel duidelijk was dat er weinig of niks aan de hand was, is het gegeven dat hij eigenlijk met die drie vrienden zich nooit aan het toezicht heeft onttrokken. Ze werden begeleid door toeristenpolitie en andere personen. Dus ja, als hij zo nodig een terrorist was dan zou die zich toch wel eens hebben afgezonderd om te gaan trainen in de beroemde kampen.

Argos

Vanuit Brussel worden de vier naar Nederland gebracht en direct vastgezet in de speciale Terrorisme Afdeling van de gevangenis in Vught, waar een extra streng regiem heerst. Alleen gevangen die een acuut gevaar opleveren voor de nationale veiligheid mogen hier worden geplaatst. Na een maand, op 4 september 2009, staan de vier weer op straat. Woordvoerder Wim de Bruin van het Openbaar Ministerie legt voor de NOS-radio uit waarom.

Fragment NOS-radio, 4 september 2009

Wim de Bruin: De voorlopige hechtenis moest een dezer dagen weer worden verlengd. Naar het inzicht van het Openbaar Ministerie is er onvoldoende aanleiding om ze nog langer vast te houden. Daarom is ook vanmorgen opdracht gegeven ze in vrijheid te stellen. Dat gebeurt ook vandaag, vrijdag.

NOS: Stopt het onderzoek daarmee?

De Bruin: Het onderzoek is daarmee niet afgerond dat wordt voortgezet. En we zijn bovendien in afwachting van informatie die we nog verwachten vanuit Kenia.

Argos

De informatie uit Kenia levert niet veel op. En dat geldt ook voor het onderzoek van het OM zelf.

De zaak wordt geseponneerd. En daarmee kunnen drie van de vier mannen hun dagelijkse leven weer oppakken. De vierde, Saddik Sbaa, niet. Hij heeft namelijk, in tegenstelling tot de anderen, geen Nederlands paspoort. Hoewel hij al sinds zijn vijfde met zijn ouders in Nederland woont heeft hij de Marokkaanse nationaliteit.

Flip Schüller, advocaat

Vervolgens is het zo gegaan dat de AIVD een ambtsbericht heeft uitgebracht over cliënt aan de IND, dus niet in het kader van het strafrecht maar aan de IND, waarin wordt gezegd dat hij een gevaar vormt voor de nationale veiligheid. Op basis van precies dezelfde feiten waarvoor die dus strafrechtelijk in Kenia was aangehouden wat dus niks bleek te zijn een wassen neus en bovendien was uitgeleverd en was geseponneerd. Dus het lijkt er een beetje op dat het vreemdelingenrecht in dit geval wordt ingezet als en soort tweederangs terrorismebestrijding voor het geval waarbij je mensen strafrechtelijk niet veroordeeld kunt krijgen.

Argos

Argos beschikt over het ambtsbericht van de AIVD op basis waarvan Saddik Sbaa tot ongewenst vreemdeling verklaard werd. De AIVD stelt:

Ambtsbericht AIVD

Betrokkene is een sympathisant van de internationale gewelddadige jihad. De AIVD beschikt over informatie dat betrokkene in juli 2009 met drie personen via Kenia richting Somalië is uitgereisd om deel te nemen aan de internationale gewelddadige jihad. Voorts heeft de AIVD informatie dat hij nog steeds laat weten het voornemen te hebben om uit te reizen ten behoeve van deze jihad.

Argos

Probleem met dit soort AIVD-ambtsberichten is dat volstrekt oncontroleerbaar waarop de informatie gebaseerd is en of ze klopt, zegt advocaat Flip Schüller:

Flip Schüller, advocaat

Want mocht er sprake van een fout zijn, en dat is al meerdere malen aantoonbaar gebeurd, dan is het leed voor die persoon en zijn familie niet te overzien. Stel dat nu ook in deze zaak vast zou komen te staan dat de AIVD informatie echt gebakken lucht is, dat er helemaal niks is, dan zit deze jongen nu vast in Marokko op basis van niks en is zijn verblijfsvergunning ingetrokken is in feite zijn jonge leven en carrière geknakt. Daar zou ik nog wel vrede mee kunnen hebben als ik zeker wist dat het systeem deugt, dat er op zorgvuldige wijze naar is gekeken. Dat is mijn grootste bezwaar!

Argos

Saddik Sbaa tekent bij de rechtbank bezwaar aan tegen zijn uitzetting naar Marokko. In een spoedprocedure krijgt hij gelijk van de rechter,. Hij mag voorlopig niet worden uitgezet. Toch blijft in hechtenis, in afwachting van de uitspraak in de bodemprocedure die zijn advocaat heeft aangespannen.

De IND, de Immigratie- en Naturalisatiedienst, brengt in de rechtszaak naar voren dat Saddik Sbaa bij uitzetting naar Marokko geen reëel risico loopt op marteling of vernederende behandeling.

Sbaa zit opnieuw in de Terrorisme-Afdeling in Vught.

Saddik Sbaa

Tijdens mijn verblijf kwam er een persoon bij mij op bezoek. Ik merkte op dat hij altijd zijn best deed om mij over te halen dat ik uit eigen overtuiging zou vertrekken naar Marokko. Hij probeerde mij te overtuigen dat ik niks te vrezen had in Marokko.

Argos

Een passage uit dagboekaantekening van Saddib Sbaa waarover wij beschikken. Sbaa besluit, na een paar maanden hechtenis in Vught, zich neer te leggen bij zijn vertrek uit Nederland. Onder begeleiding van drie Marechaussee's vliegt hij op 4 november 2010 naar Casablanca.

Broer Saddik Sbaa

Mijn vader stond daar op te wachten op hem. Maar er kwam niemand te voorschijn. Er kwam niemand uit het vliegveld. Hij vroeg naar iedereen en alles. Niemand die kon zeggen waar of waar Saddik verbleef.

Argos

De broer van Saddik vertelt dat zijn vader naar Casablanca was gevlogen om Saddik op te halen.

Broer van Saddik Sbaa

Mijn vader probeerde een beetje achterwege te laten, probeerde mijn moeder dat niet te laten vertellen. Want zij zou echt uit haar dak gaan. Dus wij wisten ook niet echt, we konden niet veel informatie eruit halen. Hij was bang dat wij het aan mijn moeder zouden vertellen. En zij is heel erg emotioneel. Dus pas na een tijdje zei die dat Saddik spoorloos is. Want wij dachten gewoon dat hij terecht was. Dat hij gewoon wel gevangen was maar dat we wisten waar en waar die zat. Maar dat was niet zo. Hij was gewoon spoorloos.

Argos

Saddik Sbaa zelf verklaart hierover:

Saddik Sbaa

Nadat ik had ingecheckt, werd ik belaagd door bepaalde mensen die zich niet voorstelden en mij sommeerden om met hen mee te gaan. Zij brachten mij met een autobus naar een kantoor en bekeken al mijn papieren. Vervolgens werd ik naar een ondervragingscentrum gebracht.

Argos

Advocaat Schüller:

Flip Schüller, advocaat

Hij is naar Marokko terug gegaan, niet vrijwillig maar uit eigen beweging, omdat hij niet meer bestand was tegen het regime 21 van de 24 uur op cel zitten en toen is hij onmiddellijk aangehouden en gemarteld. Het ligt er natuurlijk maar aan hoe je het noemt. Maar er is hem in ieder geval een behandeling gegeven die dusdanig ernstig is dat Nederland hem nooit had moeten laten gaan. Maar het probleem was: de IND had tegen mijn cliënt gezegd dat mijn cliënt geen gevaar zou lopen als hij terug zou keren naar Marokko.

En op een gegeven moment kon ik mijn cliënt er niet van overtuigen dat dat niet zo meer was omdat de situatie voor hem uitzichtloos leek. Dus toen heeft hij er voor gekozen om een risico te nemen en dat heeft fout uitgepakt. Hij zit daar nog steeds vast.

Argos

Saddik Sbaa wordt de eerste dagen gevangen gehouden in het geheime detentiecentrum van Temara. Na zeven dagen wordt hij overgeplaatst naar een reguliere gevangenis in de hoofdstad Rabat. Over zijn behandeling gedurende de eerste zeven dagen heeft hij een uitgebreide schriftelijke verklaring opgesteld, waaruit wij enkele passages citeren:

Saddik 4

Ik mocht niet slapen of in slaap vallen. Elke keer als ik in slaap viel begonnen zij te schreeuwen, dingen naar mij te gooien, water over mij heen te spuiten en op de ijzeren hekken te slaan.

Op een gegeven moment pakten zij mij vast en begonnen mij heel hard op mijn gezicht te slaan, met platte handen en vuisten.

Tevens bedreigde hij mij dat hij zij peuk in mijn gezicht zou uitdrukken. Nadat hij klaar was met zijn dreigement, begon een ander mij uit te schelden. Hij bedreigde mij ook met verschillende vormen van martelingen.

Zij sloegen mij op mijn gezicht, gooiden water op mijn gelaat en als ik weg dutte kreeg ik klappen in mijn nek. Zij oefenden verschillende houtgrepen op mijn keel uit en elke sigaret werd uit geblazen in mijn gezicht.

Ik moest wat zaken ondertekenen. Ik mocht niet eens lezen voor wat ik tekende. Ik weigerde, waarna zij mijn hand vast pakte en dwongen te tekenen.

Argos

Uit de verhoren concludeert Saddik Sbaa dat Marokko kennelijk allerlei informatie over hem vanuit Nederland ontvangen heeft.

Flip Schüller, advocaat: Ik heb mijn cliënt gesproken en ik heb met betrouwbaar te achten getuigen gesproken die aangeven dat zij tot op het detailniveau op de hoogte waren van de Nederlandse zaak.

Argos: Dus u vermoedt dat die informatie daar door de AIVD of de politie terecht is gekomen?

Schüller: Mijn sterke vermoeden is dat nu de zaak ook in de Marokkaanse media onder de aandacht is geweest de Nederlandse AIVD met de Marokkaanse AIVD informatie heeft uitgewisseld en er ook voor heeft gezorgd dat die informatie bij de Marokkaanse autoriteiten kwam op een dusdanige manier dat het, ook al wisten ze dat ze hem niet strafrechtelijk veroordeeld konden krijgen, de Marokkanen er in ieder geval voor zouden kunnen zorgen dat die voorlopig kaltgesteld zou werd zodat die in ieder in Nederland geen probleem meer kon veroorzaken.

Argos

Een van de getuigen die advocaat Schüller sprak, legde ook een getuigenverklaring voor de rechter, Wij citeren uit deze verklaring:

Getuigenverklaring

Bij aankomst in Marokko in oktober 2009 werd ik uit een lange rij gehaald en apart genomen. Nadat de veiligheidsdienst was aangekomen werd ik meegenomen naar een politiebureau. Er werden foto's gemaakt en vingerafdrukken genomen. Ik had geen idee waarom ze mij wilden ondervragen. Dat werd pas duidelijk toen veel vragen gingen over mijn bekenden in Den Haag. Er is toen expliciet gevraagd over Sbaa en over de reis naar Kenia. Zij wilden weten naar welke school Sbaa ging, over de manier van geloofsuiting, met welke vrienden hij omging, zijn financiële toestand en over zijn familie. Ik leidt uit het kennisniveau en de detaillering af dat zij informatie moeten hebben gehad van de AIVD.

Argos

We leggen het geval van Saddik Sbaa voor aan Bert van Delden, toezichthouder op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten:

Bert van Delden, voorzitter CTIVD

Ik heb dat ook in de krant gelezen. Hier is natuurlijk toch wel het uitgangspunt geweest dat de betrokkene het land vrijwillig, min of meer, maar toch vrijwillig heeft verlaten. Ja en dan is die buiten de Nederlandse rechtsmacht. En wat er dan in een ander land gebeurt daar kunnen wij niks aan doen, behalve wanneer zou blijken dat een dienst daarin een onbehoorlijke rol heeft gespeeld.

Argos: Stel dat het zo is dat de AIVD informatie verstrekt heeft aan de Marokkaanse autoriteiten en die informatie wordt dan in een verhoor, waarbij methodes gebruikt worden die wij misschien als marteling aan zouden merken, die informatie wordt daar gebruikt om nog meer informatie uit zo iemand te halen?

Van Delden: Dan zit de dienst helemaal fout. als ze die informatie vertrekt zouden

hebben – het is allemaal heel hypothetisch, want dat weten we helemaal niet – dan zou in zo'n geval ook weer gezegd moeten zijn: jullie mogen dat en dat gebruiken, maar denk erom het moet binnen die en die perken blijven. En als dan daar misbruik van gemaakt zou worden, en dat is het moeilijke, dat kan je natuurlijk nooit helemaal uitsluiten, en daarom moet je aan de veilige kant blijven, denk ik, als verstrekkende dienst, niet tot het randje gaan, maar een beetje een marge in acht nemen, maar als daar dan toch misbruik van gemaakt wordt, ja dan kun je dat alleen maar achteraf betreuren. Zo zit dat nou eenmaal.

Argos

We leggen de verklaring van Saddik Sbaa over zijn behandeling voor aan jurist Thomas Spijkerboer, hoogleraar migratierecht aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

Thomas Spijkerboer, hoogleraar Migratierecht VU Amsterdam.

Ik ben er niet bij geweest dus ik kan niet over de feiten oordelen. Maar de feiten zoals u me die voorlegt dat is beslist marteling, omdat het gaat om het toebrengen van intens leed met het doel om informatie of in ieder geval een bekentenis te verkrijgen. Het gaat om niet om niks. De combinatie van mensen uit hun slaap halen, met water overgieten en slaan... dat is niet niks.

Argos: Is dat niet toch een iets te zware kwalificatie? Als we aan martelingen denken, denken we dan niet aan nog veel ergere dingen? Zouden we dit niet gewoon mishandeling moeten noemen?

Spijkerboer: Op een bepaald moment wordt mishandeling marteling. Het gaat om een overheidsfunctionaris die vrij ernstig geweld dat op het lichaam gericht is toebrengt aan iemand om informatie los te krijgen. Dat noem ik marteling. Ik ben er ook niet voor om die term niet te gebruiken als het gewoon van toepassing is, omdat dat toch iets vergoelijkends heeft.

Argos: Nu zegt meneer Sbaa dat bij deze verhoren informatie werd ingebracht die afkomstig was uit Nederland, die ging over personen in Nederland, zelfs niet-Marokkaanse personen, en hij zegt dat hij daaruit geconcludeerd heeft dat het niet anders kan zijn dat vanuit Nederland - met name vanuit de AIVD - informatie moet zijn verstrekt.

Spijkerboer: Geheime diensten delen natuurlijk informatie. Dat willen we ook graag. We willen graag dat als een meneer vanuit België in Nederland iets stouts gaat doen dat de Belgische geheime dienst dat ook tegen ons zegt. Maar als je informatie uitwisselt met iemand waarvan je weet dat die mensenrechtenschendingen begaat, zoals de Marokkaanse geheime dienst, dan roept dat vragen op of dat wel kan. Soms zal dat toch wel moeten, maar dan moet je je afvragen wat voor informatie je precies verstrekt. Dat geldt natuurlijk eens te meer als je de persoon over wie die informatie gaat naar die geheime dienst gaat sturen van wie je weet dat die mensenrechten schendt. Dit is nogal wat. Als het klopt, de indruk die die meneer heeft - die kan ik niet controleren, maar als het klopt - dan is dat een nogal ernstige aantijging. Dan hebben ze wel actief bijgedragen aan het creëren van een risico op marteling. Dat gaat nogal ver.

Argos: Wat zou u zelf eigenlijk als de cruciale kwestie in deze zaak willen zien?

Spijkerboer: Kijk problematisch is dat de AIVD een ambtsbericht heeft geschreven aan de IND waar in staat: u bent een gevaar voor de staatsveiligheid, maar we kunnen niet precies zeggen waarom. Hij zegt zelf: dit is een misverstand, ik ben geen gevaar voor de staatsveiligheid. Dan geldt weer, ik kan dat niet beoordelen. Misschien is hij een verschrikkelijk gevaarlijke meneer, maar het kan ook zijn dat er een vergissing is gemaakt. Dat doen we allemaal wel eens, ook wanneer ons best doen, en dat heeft de AIVD vast gedaan. Als hij bij de rechter betwist dat hij een gevaar is voor de staatsveiligheid, waarbij hij de informatie niet heeft waar de AIVD zich op baseert, is dat een welles-nietes-spelletje. Hij kan niet zeggen, luister u zegt dat ik toen en toen daar en daar was, maar sorry, ik was op de verjaardag van mijn tante, ik heb daar een foto van. De rechtbank heeft nu ook vaak inzage in de onderliggende stukken, maar die kan niet met meneer gaan praten. Die kan niet aan meneer gaan vragen klopt het dat u daar en daar was.

Argos: De procedure is nu dat de rechtbank naar die stukken aan het kijken is van de AIVD, maar u zegt het kan wel zo zijn dat die rechtbank aan het kijken is naar de achterliggende stukken van de AIVD, alleen is er niemand die dat kan controleren en met name de verdachte, die kan er geen weerwoord op geven.

Spijkerboer: Dat de rechtbank kijkt is beter dan niks, maar de rechtbank kan niet namens meneer aanvoeren ik was daar helemaal niet, dat was mijn tweelingbroer. Je weet niet goed wat voor vergissingen of aanvechtbare interpretaties er aan zo'n ambtsbericht ten grondslag liggen. Het kan helemaal kloppen, maar er kunnen ook fouten zijn. Dat weten we uit het strafrecht, dat er mensen worden veroordeeld die volstrekt onschuldig blijken te zijn. Dat moeten we niet hebben en dat kun je voorkomen, daar zijn manieren voor. Nederland doet dat niet in een geval als dit wat toch een vrij dramatisch verloop lijkt te hebben. Het is wel een goede illustratie dat dit niet alleen beter kan, maar ook beter moet.

EINDTUNE ARGOS

Afkondiging Max van Weezel:

Deze reportage werd gemaakt door Wil van der Schans en Huub Jaspers en de techniek was in handen van Alfred Koster. Uiteraard hebben wij de AIVD en ook het Openbaar Ministerie en de IND, de Immigratie en Naturalisatiedienst, om een reactie gevraagd. De IND bevestigt dat Saddik Sbaa op 4 november vorig jaar door de Koninklijke Marechaussee naar Marokko is uitgezet. En het OM bevestigt dat de zaak tegen de vier mannen die naar Kenia reisden wegens gebrek aan bewijs is geseponeerd en dat er daarna geen onderzoek meer heeft plaatsgevonden. Zowel de IND als het OM zeggen geen informatie over Saddik Sbaa te hebben verstrekt aan de Marokkaanse autoriteiten. De AIVD, maar dat is dan ook een geheime dienst, wilde geen reactie geven.